SUOMI-UNKARI

Unkarilaisia nuorukaisia Bukarestin festivaaleissa.

SUOMI-UNKARI

SUOMI—UNKARI SEURA r.y:n ÄÄNENKANNATTAJA

Julkaisija: **SUOMI—UNKARI SEURA r.y.**
Toimitusneuvosto: **Suomi—Unkari Seuran johtokunta**
Päätoimittaja: **Marja Helin**

Syyskuun 15 pnä 1953

SISÄLTÖ:

Lehti ilmestyy 12 kertaa vuodessa
Toimituksen ja konttorin osoite: **Helsinki, Mikonkatu 8. A. 13.**

TILAUSHINNAT:
Vuosikerta 300 markkaa, irtonumerohinta 30 markkaa.
Tilauksia vastaanottavat kaikki postitoimipaikat ja Rautatiekirjakauppa.

Painettu Helsingissä 1953, Kustannusosakeyhtiö Yhteistyön kirjapainossa.

Etukansi: Iloisia unkarittaria maailman nuorison juhlilla Bukarestissa. Festivaalipuvun hame on keltainen, kirjottu pusero vaaleansininen.

Takakansi: Unkarin tulisten viinien korjuuta.

"Olin aina halunnut mekaanikoksi..."

Ammattikoululaisten elämää Unkarissa

"Olen metallialan oppilas, koska jo lapsena tunsin suurta mielenkiintoa koneita kohtaan."

Silmät loistaen kertoo noin 15-vuotias nuorukainen, Budapestin 21. ammattikoulun ensimmäisen luokan oppilas, miten hän teki "lapsuutensa" suuren päätöksen. Hän on maaseudun lapsi, erään tuotanto-osuuskuntaviljelijän poika Zalan komitaatista.

"Mutta miten saatoit pienessä kotikylässäsi joutua koneiden kanssa tekemisiin", kysymme välillä.

Hieman loukkaantuneena hän vastaa:

"Onhan meillä jo koneasema!"

"Ja onko täällä hauska olla?"

"Oikein hyvä! Tunnen olevani kuin kotonani. Olen aina halunnut tulla mekaanikoksi. Kyllä metallityöläisen ammatti on kaikkein paras . . ."

Kun katselemme tätä elämänhaluista, onnellista ja esiintymisvarmaa ammattioppilasta, palautuu mieleemme pahana unena menneen ajan sorretut, turvattomat oppipojat. Pienteollisuudessa he olivat eräänlaisia kaikkeen sopivia palvelijoita, suuremmissa laitoksissa he suorittivat juoksupoikien ja siivoojien työt. Ja kun oppivuodet olivat ohitse, silloin oli heidän edessään mitä epävarmin tulevaisuus . . .

Enää ei ammattioppilaan tarvitse pelätä mestaria tai työnjohtajaa. Hän saa ammattikouluissa ja oppiverstaissa erinomaisen teoreettisen ja käytännöllisen opetuksen ja ammattioppilaskodeissa todellisen kodin itselleen. Hänen tulevaisuutensa on täysin turvattu.

KOULU JA KOTI

Ammattikoulu 21:n uudenaikainen rakennus kohoaa Budapestin XIII. piirissä. Tähän aikaisemmin laiminlyötyyn kaupunginosaan rakennetaan nyt ajanmukaisia kulttuuritaloja, kouluja ja asuntotaloja. Ammattikoulu vihittiin tarkoitukseensa viime syksynä. Tällä hetkellä opiskelee, asuu ja työskentelee tässä kauniissa, valoisassa ja viihtyisässä rakennuksessa yli 500 tulevaa seppää ja sorvaajaa.

Täällä he opiskelevat, työskentelevät ja asuvat, ja sen mukaisesti jakaantuu myös laitos kolmeen osaan: oppiverstaaseen, kouluun ja oppilaskotiin.

Valtio huolehtii ammattikoululaisten kaikista tarpeista. Kuvassa ammattioppilas varusteineen.

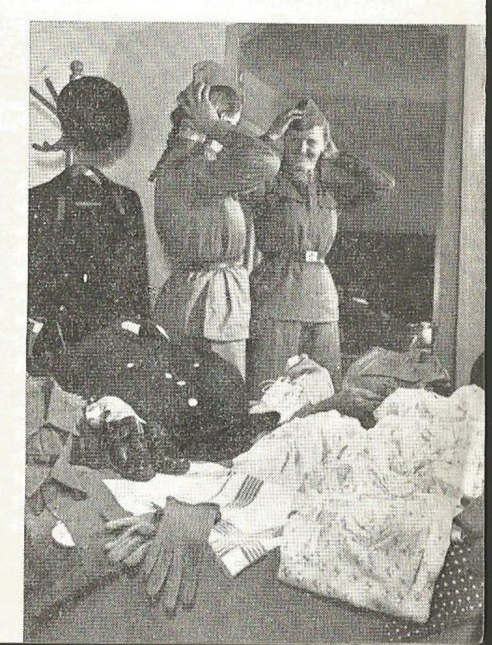

Ryhmä ammattikoulun oppilaita. Alla tyttöoppilaan vaatevarastoa.

Koulu tuskin muistuttaa vanhanaikaista kouluhuonetta. Oppilaat eivät istu penkeillä vaan kirjoituspöytien ääressä, ja pöytärivien väliin on levitetty matot. Taulut koristavat seiniä. Tällä ja entisillä kouluilla on myös eroa sikäli, että ei vain kullakin luokalla, vaan kullakin opetuskohteella on oma oppisalinsa. Oppilaat tutustuvat kuhunkin esineeseen eri salissa, joka on varustettu vastaavin opetusvälinein.

Oppilaskoti sijaitsee kerrosta ylempänä. Jo portaikosta näemme viihtyisät käytävät, jotka seurusteluhuoneiden tavoin on sisustettu mukavin nojatuolein, pöydin, kirjavin matoin, kukin ja verhoin. Käytävistä pääsemme suoraan siisteihin, parkettilattiaisiin makuuhuoneisiin.

Unkarin Kansantasavallan ministerineuvoston toukokuussa 1953 tekemän päätöksen mukaan ammattioppilaat saavat kaiken ilmaiseksi. Valtio huolehtii heidän kaikista tarpeistaan. Oppilaskodeissa he saavat ilmaisen täysihoidon. Huolenpito ulottuu myös

vaatteisiin. Yhden kesä- ja yhden talvipuvun sekä työpuvun lisäksi he saavat alusvaatteet, jalkineet (saappaat ja puolikengät) ja urheiluasun. Oppilaiden ei myöskään tarvitse huolehtia saippuasta, hammasharjoista, kenkävoiteista, kenkä- ja vaateharjoista, parturi- ja kampaajanmaksuista. Valtio huolehtii heidän vaatteittensa kunnossapidosta, auto- ja junamaksuista sekä kulttuuritarpeista.

Oppilaista pidetään siis kaikin tavoin huolta. On kuitenkin vielä paljon sellaista, mitä he tarvitsevat, esimerkiksi postikortteja, -merkkejä, kirjepaperia ja muuta pientä — myös nämä he saavat oppilaskodista.

PIENI KONEPAJA

Oppiverstas on sijoitettu eri rakennukseen. Se on todellinen pieni konepaja. Käytännöllinen opetus tapahtuu kolmessa sorvauspajassa, kuudessa sepänpajassa ja yhdessä jyrsijäverstaassa. Oppilaiden työpenkit on asetettu kuten koulussa, ja niitä vastapäätä on opettajan kateederi, musta taulu ja mallipenkki. Opetus tapahtuu siten, että opettaja näyttää ensin työtavan omalla työpenkillään ja sitten jokainen suorittaa saman oman koneensa ääressä. Opettaja kulkee koneen luota toiselle, korjaa, selittää ja näyttää , miten on tehtävä, kunnes kaikki käy oikein.

Opetus kestää kaksi vuottta. Oppilaat viettävät kolme kuukautta ennen lopullista tutkintoa siinä tehtaassa, jota varten laitos kouluttaa ammattityöläisiä. Ammattikoulu 21. lähettää oppilaansa Lángin konetehtaaseen. Tehtaan etevimmät ammatti- ja stahanovilaistyöläiset vierailevat säännöllisesti koulussa, näyttävät oppilaille työmenetelmiään ja jakavat heille neuvojaan.

Jättiläismäisessä ruokasalissa nauttivat jo muutamat oppilaat illallista valkoisten, kukin koristeltujen pöytien ääressä, vaikka vielä ei olekaan varsinainen ateria-aika. Valkotakkiset tarjoilijat tuovat ruoan: paistia riisin ja salaatin kera. Saamme kuulla, että nämä oppilaat lähtevät teatteriin ja syövät senvuoksi illallista aikaisemmin.

Monet oppilaat käyvät ahkerasti teatterissa ja konserteissa. Tuskin on näytelmää tai elokuvaa, jota he eivät kävisi katsomassa. Nuorisoteatterin ja koulun välillä on erittäin läheinen yhteys. Teatterin näyttelijät vierailevat usein koulussa, järjestävät keskustelutilaisuuksia esitettyjen näytelmien johdosta, kuuntelevat oppilaiden arvosteluja ja antavat hyödyllisiä neuvoja ja ohjeita ammattikoulun näytelmäryhmälle.

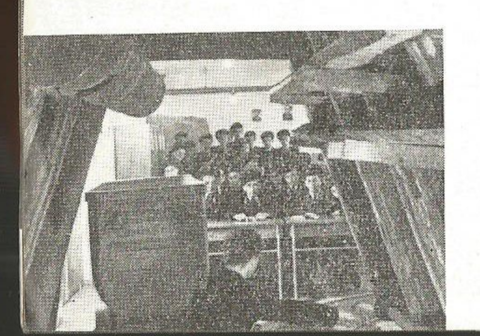
KESÄLOMALLA

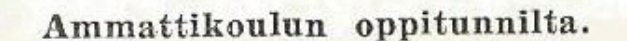
Kymmenet tuhannet ammattikoulujen oppilaat pääsevät runsain mitoin osallisiksi kesän reimuista. Heistä huolehtivalla ”Työvoimareservien virastolla” on lomakoteja Balaton-järven rannalla. Samoin on Tonavan rantamien kesävirkistyspaikkoihin Nagymarosiin, Horányyn - ja Visegrádiin perustettu ammattikoulujen oppilaita varten lomakoteja, niin myös Telkibányan ja Ujhutan kreivinlinnoihin.

Ammattioppilaiden lomakausi kestää kesäkuun alusta syyskuun puoliväliin. Oppilaat saavat itse valita paikan, missä he haluavat viettää kaksiviikkoisen maksuttoman lomansa. Valtio suorittaa matkakustannukset.

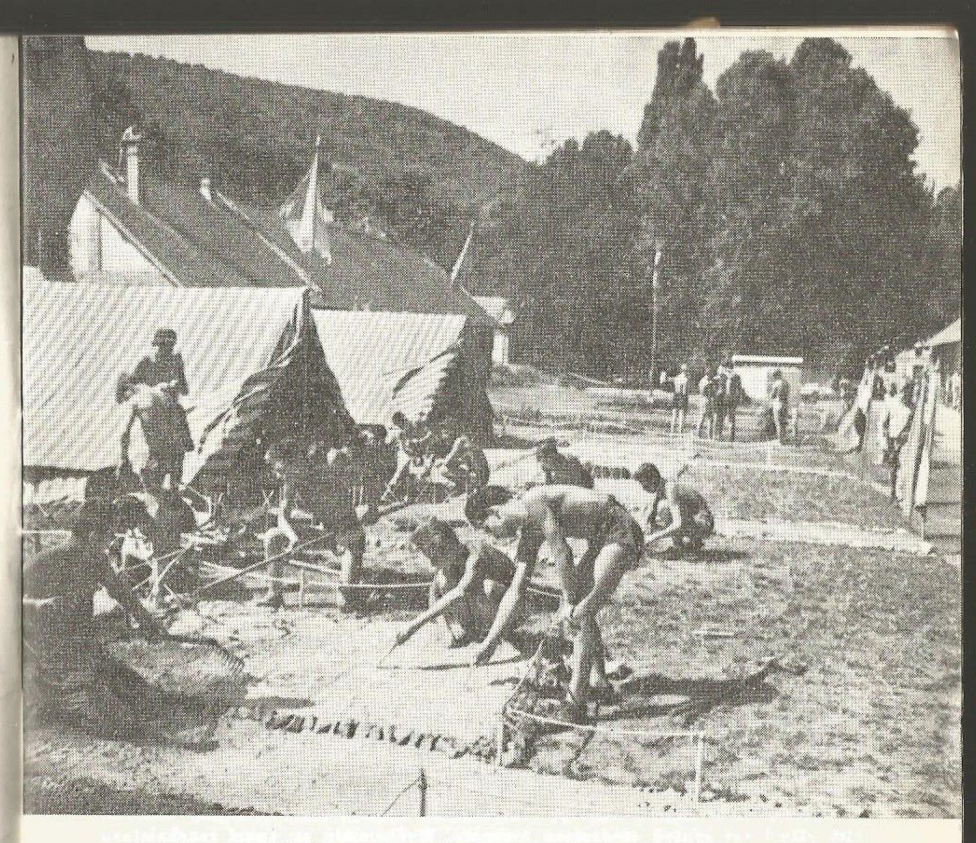
Ammattioppilaat voivat viettää lomansa muuallakin kuin lomakodeissa. He voivat valita lomanvietto-ohjeekseen myös tunnuksen: ”Opi tuntemaan kotimaasi”. Kahdenkymmenen oppilaan ryhminä he voivat matkata maataan ristiin rastiin. Kaksiviikkoisen vaelluksensa aikana he saavat nähdä kotimaansa luonnon kauneutta, vanhojen kaupunkien historiallisia rakennuksia ja rakenteilla olevien uusien kaupunkien nopean kehityksen. He käyvät museoissa, huvittelevat ja lepäävät. Heidän matkavarusteistaan huolehtii ”Työvoimareservien virasto”. Nuoret saavat telttoja, makuusäkkejä, peitteitä, siteitä ja lääkkeitä sisältävän ensiapulippaan jne. Ne, jotka haluavat suorittaa retkensä pyörillä, saavat käyttöönsä polkupyörän. Kaikki tuosta kaksiviikkoisesta retkestä koituvat kustannukset suorittaa ”Työvoimareservien virasto”. Vuonna 1953 se on myöntänyt ammattioppilaiden lomanviettokustannuksia varten 10 miljoonaa forinttia.

Oppilaille suoritetaan kaksi kertaa ennen heidän lomalle lähtöään lääkärintutkimus, ensin silloin, kun he ilmoittavat toivomuksensa lomasta, ja toisen kerran loman alkamista edeltävänä päivänä. Myös lomakodeissa he saavat säännöllistä lääkärinhoitoa.

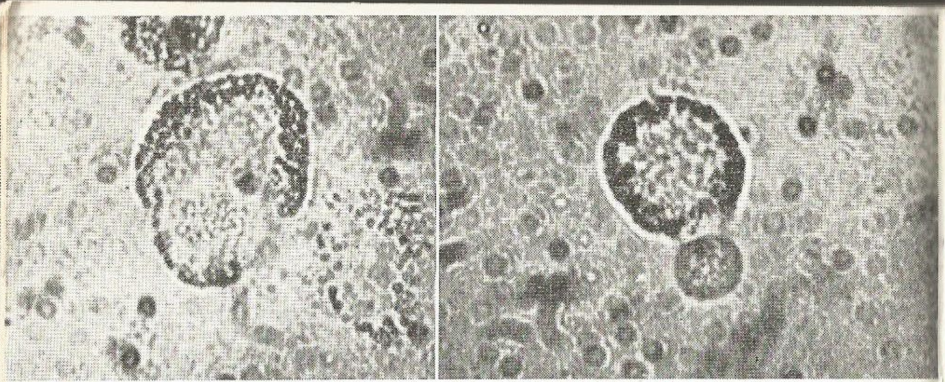

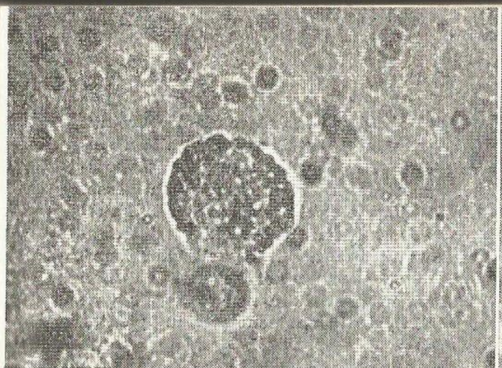

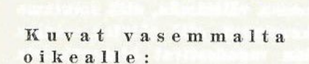
Ammattikoulun oppitunnilta.

Oppilaat saavat kahden viikon ilmaisen kesäloman virkistyskodeissa tai retkeilyillä.

Miten elämää syntyy

Unkarilaisen tiedemiehen Imre Törón suurimerkityksellinen keksintö kumoaa vanhentunutta periytymisteoriaa

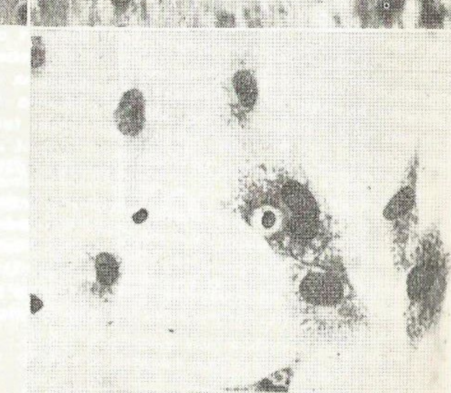
UNKARIN NOPEASTI KEHITTYVÄ TIEDE voi osoittaa yhä kasvavan määrän saavutettuja tuloksia, joista Unkarin kansa on oikeutetusti ylpeä. Näiden saavutusten joukkoon kuuluu akateemikko Imre Törón tärkeä havainto, että uusia solutumia voi syntyä muustakin kuin toisista solutumista. Imre Törö on saanut selville uuden solujen syntymistavan.

Englantilainen lääkäri Harvey, verenkierron keksijä esitti aikanaan väitteen, että elämä voi syntyä ainoastaan munasta. Myöhemmin on suuri ranskalainen bakteriologi Pasteur korjannut väittämän kuulumaan siten, että elämää voi syntyä vain elämästä. Sen jälkeen kun solu keksittiin, saksalainen tutkija Virchow esitti johtopäätöksen, että solu voi syntyä vain solusta. Myöhemmin tätä väitettä vielä täydennettiin siten, että solutuma voi syntyä vain solutumasta.

Aina viimeksi kuluneisiin vuosiin saakka koko maailman tiede hyväksyi yleisesti nämä väittämät. Ne jättivät kuitenkin avoimeksi erään kysymyksen, nimittäin sen, millä tavalla ensimmäinen solu on syntynyt. Kun solu voi syntyä vain solusta ja solutuma vain solutumasta, jää ensimmäisen solun synty avoimeksi ja voidaan selittää vain jonkin yliluonnollisen luomisvoiman avulla.

☆

Tämä kysymys jäi ratkaisemattomaksi aina siihen saakka, kunnes neuvostoliittolainen tutkija Lepešinskaja todisti pitkän koesarjan avulla, että solut voivat polveutua myös sellaisesta elollisesta aineesta, jossa solurakenteita ei ole. Lepešinskajan tutkimuksella on erittäin huomattava sekä teoreettinen että käytännöllinen merkitys. Sen tosiasian keksimisellä, että solut eivät synny vain soluista eivätkä solutumat vain yksinomaan solutumista, on tärkeä merkitys esim. tarkasteltaessa verisolujen muodostumista, paiseiden syntyä, haavojen paranemista, jms. seikkoja, jotka se asettaa kokonaan uuteen valoon.

Kuvat vasemmalta oikealle:

1) Solun laidassa nähdään pullistuma, joka valmistautuu muuttumaan uudeksi soluksi.

2) Solu on avautunut ja uusi solu irtautunut siitä.

3) Solu sulkeutuu.

4) Emo- ja tytärsolu vierekkäin,

5) Kuvan keskellä olevassa isossa solussa nähdään kehittyvä uusi solu, samalla kun emosolun tuma on koskematon. Samassa kuvassa nähdään myös kolme uutta emosolusta irtautunutta pientä solua.

Törö on jo pitkän ajan tutkinut kysymystä thymus- eli kateenkorvarauhasesta. Thymusrauhasen tehtävä on tähän asti ollut tuntematon. Tämä erittäin runsassoluinen elin sijaitsee rintalastan takana ja rappeutuu sekä rasvoittuu murrosiän kuluessa. Tästä voitaneen päätellä, että thymusrauhanen liittyy kasvu- ja kehitysilmiöön. Toiset havainnot osoittavat tarttuvien tautien thymusrauhasessa aiheuttamia omituisia muutoksia. Pohjimmaltaan tuon erikoislaatuisen rauhasen terveessä ja sairaassa elimistössä esittämä osa on kuitenkin vielä selittämättä. Siksi jokaisella thymusta koskevan kokeen tuloksella on tärkeä merkitys.

☆

Törö on asettanut itselleen kysymyksen, millä tavalla thymusrauhanen, josta alkuperäiset solut ovat erilaisten myrkytysilmiöiden johdosta vähentyneet, jälleen lyhyessä ajassa palauttaa solujen lukumäärän ennalleen. Törö havaitsi, että thymuksessa olevien solujen sisällä solutuman vieressä oli näkyvissä toinen pienempi tuma. Tämän ilmiön Törö on aluksi selittänyt siten, että solu oli liittänyt itseensä myrkytyksen johdosta pirstoutuneiden toisten solujen tumien kappaleita ja ryhtynyt toimimaan niiden ravintosoluna. Ravintosoluista on todettu, että ne vetävät puoleensa hienorakeisia väriainehiukkasia. Nyt kuitenkin on osoittautunut, etteivät thymuksen solut vedä puoleensa väriaineen hiukkasia.

joten olettamus, että mainitut thymussolut toimisivat ravintosoluina, ei voinut olla oikea. Mutta mitä nuo tuman vieressä esiintyvät pienet kappaleet sitten voivat olla? Kysymys sai ratkaisunsa, kun Törő kasvatti valkoisen rotan thymusrauhasta lasiputkessa pitäen sen niinsanottua kudostoimintaa kauan aikaa elossa. Sen yksityisissä soluissa esiintyvät ilmiöt Törő suurella vaivannäöllä ikuisti filminauhalle, koska ei ole mahdollista seurata solujen elämän hidasta kehityskulkua mikroskoopista katsellen. Filmin kuvat osoittivat, että yksityisten isompien solujen laitaan ilmestyi pullistuma, jonka sisään alkoi kehittyä nopeasti liikkuva pieni solu. Nämä pienet solut olivat erilaisia kuin ne solut, joista ne polveutuivat, ja identtisiä thymuksessa esiintyvien luonteenomaisten pienten solujen kanssa.

Tämän ilmiön jatketut tutkimukset osoittivat, että kysymyksessä oli uusi solujen syntymistapa, joka kumosi Virchowin soluteorian väittämän, että solutuma voi syntyä vain solutumasta. Törő on nimittäin havainnut, että pienten solujen tumat suurten solujen alkulimasta tiivistyessään muodostivat hienorakeista tuma-ainetta ilman, että emosolun tumalla olisi ollut siihen mitään osuutta. Nämä uudet tumatulokkaat erkanivat sen jälkeen emosolustaan ja muodostivat siitä ottamansa alkuliman kanssa uuden itsenäisen pienen solun.

Ilmiö osoittaa, että uusi solutuma voi muodostua ilman entisen jakautumista. Solutuma ei synny yksinomaan solutumasta, vaan voi myös muodostuvista uusista tuma-aineksista luoda uusia solutumia, jotka taas puolestaan synnyttävät pitkän sarjan uusia solusukupolvia. Tämä merkitsee, että kaikessa orgaanisessa elämässä voi syntyä kromosoomeista polveutuvia uusia solutumia, jotka eivät saa kiittää synnystään vanhoja solutumia vaan alkulimaan siroiteltuja tuma-aineksia.

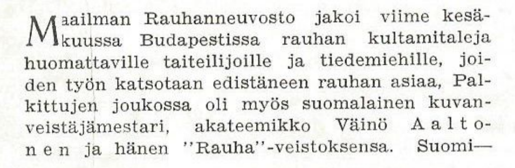
Weissmanin teorian mukaan polveutuvat jokaisen solun kromosoomit kyseessä olevan yksilön munasolun tumasta, niin että siten on myös alkulima kuolematonta ainetta. Tämän teorian perusteella perinnölliset ominaisuudet riippuvat alkulimasta ja kromosoomeista. Kun uusia kromosoomeja ei voi syntyä, koska solutuma voi syntyä vain solutumasta, on periytyvien kromosoomien määrä ennakolta säädetty ja peruuttamattomasti määrätty. Kaikki nämä olettamukset on Törőn keksintö kokonaisuudessaan kumonnut. Jos nimittäin osoittautuu — ja niin on tapahtunut — että jonkin solun alkulima voi synnyttää vanhasta solutumasta riippumatta uuden solutuman, joka sisältää uusia kromosoomeja, on käsitys alkuliman muuttumattomuudesta murtunut ja siten Weissemanin periytymisteoria käynyt kestämättömäksi. Törőn havainnot vahvistavat akateemikko Lepešinskajan johtopäätöksen, että sellainen elollinen aines, jossa ei ole solurakenteita, voi muodostaa uusia soluja.

Törőn keksinnöllä ei ole ainoastaan teoreettinen, vaan myös suuri ja tärkeä käytännöllinen merkitys. Osa thymuksessa muodostuneista soluista nimittäin kulkeutuu verisuoniin, ja näillä soluilla on ominaisuuksia, jotka ovat kaikkien muiden verenkiertojärjestelmässä liikkuvien solujen ominaisuuksista poikkeavia. Myöhempien tutkimusten tehtävänä on osoittaa, mitä osaa thymuksesta lähteneet solut esittävät verenkuvassa. Tuon seikan selvityksellä olisi varmaankin diagnostista merkitystä, ja voidaan toivoa, että sen avulla olisi mahdollisuus suorittaa luotettavia ja oikeita diagnooseja sellaisista sairauksista, joita tähän saakka on ollut vaikea määritellä.

MAA

jossa taiteilija voi tehdä suuria töitä

Maailman Rauhanneuvosto jakoi viime kesäkuussa Budapestissa rauhan kultamitaleja huomattaville taiteilijoille ja tiedemiehille, joiden työn katsotaan edistäneen rauhan asiaa. Palkittujen joukossa oli myös suomalainen kuvanveistäjämestari, akateemikko Väinö Aaltonen ja hänen "Rauha"-veistoksensa. Suomi—

Väinö Aaltonen Budapestissa. Vasemmalla kuvanveistäjä ja "Rauha"-patsas, josta Maailman Rauhanneuvosto myönsi hänelle rauhan kultamitalin.

Unkari-lehden lukijoilla on nyt haastattelijamme välityksellä tilaisuus viivähtää hetkinen akateemikko Aaltosen Unkarin-vaikutelmien parissa.

*

Saattaa heti huomata, että haastateltavalla on Unkarista miellyttäviä muistoja: — Olen todella tyytyväinen matkaani, hän lausuu. Kohtelu kaikkialla oli erittäin ystävällistä ja järjestely erinomaista.

— Rauhanneuvoston kokouksessa oli paljon osanottajia, heitä oli kaikkiaan 90 maasta, huomattavan paljon edustajia länsimaista, myös taiteilijoita. Järjestelyltään hyvä kokous!

Akateemikko Aaltonen kertoo, että hänellä oli tilaisuus matkallaan tutustua myös Unkarin kulttuuri- ja taide-elämään.

— Unkarin kuvanveisto on korkealla tasolla. Professori Stroblia pitäisin eräänä maailman parhaista kuvanveistäjistä. Strobl on tehnyt viime vuosien aikana jättiläismäisiä monumentteja. Näkee, että taiteilijalla on siellä mahdollisuus luoda suuria töitä.

Haastattelija tiedustelee, onko jokin Stroblin veistoksista erityisesti miellyttänyt akateemikko Aaltosta. — Tarvittaisiin pitempiaikaista perehtymistä voidakseni vastata tähän kysymykseen, prof. Stroblilla on niin paljon hyviä veistoksia.

— Miltei kaiken Rauhanneuvoston kokouksesta liikenevän ajan käytin museoiden tutkimiseen. Nyky-Unkarin museot ja kokoelmat ovat erittäin hyvin järjestettyjä. Minulle tuotti yllätyksen muun muassa se, että Unkarin maalaustaide on jo aikaisemminkin ollut niin korkealla tasolla.

— Mieleeni jäi erikoisesti eräs museo Budapestissa — vanha luostarimuseo lähellä kuninkaan linnaa. Se on valmistumisvaiheessaan, tuskin vielä avoinna yleisölle ja muistuttaa lähinnä meidän Kansallismuseotamme tai Historiallista museota Tukholmassa. Unkarin koko historia esittäytyy siinä pätevien museomiesten esiinloihtimana. Esineet on asetettu näytteille kauniisti — väljyyttä ja tilaa käytetty tarpeeksi. Yksityiskohtana mainitsisin, että esineen historiallinen tausta on kuvattu seinämaalauksin ja -piirroksin.

— Erittäin hieno on antiikin taiteen osasto Budapestin kansallismuseossa ja vanhan maalaustaiteen osasto, jossa on mm. kokonainen huone El Grecon maalauksia ja varastossa niitä vielä kuulemma lisää. — Mielenkiintoista oli katsella myös unkarilaisen mosaiikkikoulun suuria töitä, joita sijoitetaan uusiin rakennuksiin eri puolille maata.

Tiedustelimme akateemikko Aaltosen mielipidettä Unkarin kansantaiteesta. — Jouduin tutustumaan kansantaiteeseen suhteellisen vähän, mutta kansantanssiryhmien ja kuorojen esitykset tekivät hyvin miellyttävän vaikutuksen, samoin kauniit unkarilaiset kansallispuvut. Katsellessani kansallispukuisia laulukuorolaisia ajattelin muuten, että aivan vastaavat tyypit saattaisi löytää Suomesta — vaikka puvut eroavatkin paljon toisistaan.

Entä Unkarin rakennustaide? — Budapestin parlamenttitalo on mielestäni Euroopan kauneimpia rakennuksia. Uusi rakennustapa taas muistuttaa suuresti sitä, mitä meillä Suomessakin nykyään käytetään. Mutta unkarilaisilla rakentajilla on jättiläismäisiä tehtäviä. Näin niistä mm. Budapestin uuden stadionin, jossa on valtava katsomo.

— Suomalaista kulttuuria Unkarissa tunnetaan aika hyvin. Sen saatoin todeta kirjailijain ja taiteilijain seurassa. Suomalaiset tuntuivat olevan erikoisen suosittuja Unkarissa.

"Taistelemme rauhan puolesta". Nuorten voimistelijain muodostama kuvio Kansanstadionin avajaisissa.

Unkarin urheilun suurjuhla

Elokuun 20. päivänä, perustuslain päivänä avattiin Budapestin Kansanstadion. Kaupungin kasvot ovat jälleen muuttuneet. Rakennustöiden lisäksi stadionin koko ympäristö on raivattu. Teiden varsille on pystytetty urheilijapatsaita ja suihkukaivoja. Puistoja on istutettu. Myös maanalaisen rautatien asema sijoitetaan tänne.

Aamulla elokuun 20. päivänä Budapestissa näytti siltä, kuin kaikki olisivat olleet liikkeellä. 80.000 katsojaa ja näytökseen osallistuvien urheilijain värikäs joukko pyrki kohti Kansanstadionia.

Kello yhdeksältä fanfaarit soivat. Stadionin avajaisjuhlallisuudet alkavat. 800 urheilijaa marssi esiin värikkäitä silkkilippuja kantaen. Lippujen loisto on tulvahtanut kentälle. Urheilijat tulevat urheilujärjestöittäin ja urheilulajeittain.

Unkarin Fyysillisen kulttuurin ja urheilukomitean puheenjohtajalle luovutetaan Kansanstadionin piirustukset, "Olemme kunnialla suorittaneet meille uskotun tehtävän. Luovutamme tänään Kansanstadionin Unkarin työtätekeville", lausuttiin rakentajien puolesta.

Tämänjälkeen vedetään salkoon Kansanstadionin lippu ja kansallishymnin

sävelten soidessa nousee ilmaan 10,000 rauhankyyhkystä, jotka kiertelevät kauan kaupungin yllä.

Urheiluohjelman ensimmäisenä numerona on viidensadan pioneerityttön ja -pojan iloinen voimisteluesitys valkoisine, punaisine ja vihreine pikku lippuineen. Sitten seuraa tuhannen puna- ja sinipukuisen ammatti- ja oppikoululaispojan vapaaliikesarja, kahdeksansadan tytön palloesitys sekä taas poikien sauvaliikesarja. Esityksen jälkeen he muodostavat kuvion "Taistelemme rauhan puolesta".

Nyt tulevat naisvoimistelijat vanne- ja penkkiliikkeineen. Tulipunaiset nauhat muodostavat kuin liekkimeren kentän vihreällä ruohomatolla.

Puoli yhdentoista aikaan ovat vuorossa urheiluseurojen kilpajoukkueiden voimisteluesitykset. Vapaa- ja telineliikkeet seuraavat nopeasti toinen toistaan. Ohjelmassa on vielä 500-päisen kansantanssiryhmän loistavan värikäs esitys.

Lopuksi kaikki ohjelmansuorittajat virtaavat kirkasvärisenä kymenä kentälle joka suunnalta peittäen sen kokonaan. Tulostaululle Stadionin ylle ilmestyy palavien lamppujen muodostama sana "Rauha". Se loistaa kauaksi.

*

Unkarin olympiakomitean ja Fyysillisen kulttuurin ja urheilukomitean kutsusta Kansanstadionin avajaisjuhlaan oli saapunut myös useita ulkolaisia urheilujohtajia. Vieraat antoivat lehdistölle sangen kiittäviä lausuntoja Unkarin urheiluelämästä ja Kansanstadionista. Neuvostoliiton terveydenhoitoministeriön fyysillisen kulttuurin ja urheiluhallinnon varajohtaja A. N. Skvorzov sanoi:

"Meitä ilahduttaa suuresti, että Unkarin urheilijat ovat vihkineet näin kauniin stadionin. Unkarin Työtätekevien Puolue, hallitus ja Unkarin kansa ovat palkinneet Unkarin urheilijain tähänastiset saavutukset erittäin arvokkaalla lahjalla. Tämä loistava lahja velvoittaa Unkarin urheilijoita osoittamaan kiitollisuuttaan uusilla voitoilla, uusilla saavutuksilla. Me neuvostourheilijat olemme onnellisia voidessamme osallistua Unkarin kansan ja Unkarin urheilun suureen juhlaan."

Kansainvälisen Olympiakomitean amerikkalainen puheenjohtaja Averyn Brundage lausui avajaisjuhlasta seuraavaa:

"Unkarin urheilun Helsingin olympialaisissa saavuttamat menestykset sähköistivät, niin sanoakseni, koko maailmaa. Niin pieni maa, jolla on kuitenkin niin suurenmoinen urheilu. Tämä on pääsyy siihen, että tulin New Yorkista Kansanstadionin avajaisiin. Paljon nähtävyyksiä tarjoava juhla on tehnyt minuun syvän vaikutuksen. Järjestely oli suurenmoinen."

Suomen Olympiakomitean puheenjohtaja Erik von Frenckell puhui myös sangen kiittävästi näkemästään:

"Koko juhla oli suurenmoinen, paljon nähtävää tarjoava urheilunäytös, jossa esiintyivät kauniit, voimakkaat ja iloiset nuoret tytöt ja pojat. Se oli kuin Unkarin urheilun suurenmoinen kukkakimppu. Urheilumiehenä minuun teki hyvän vaikutuksen myös se, että ohjelma sujui luistavan hyvin."

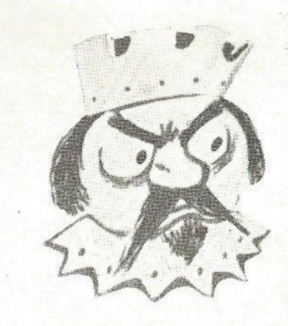
(Unkarilaisten sanomalehtien kuvauksista.)

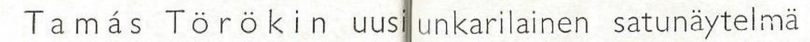

Aivastus kukistaa valtakunnan

Tamás Törökin uusi unkarilainen satunäytelmä

Budapestin nuorisoteatterissa oli äskettäin erään uuden näytelmän ensiesitys, joka toi näyttämölle unkarilaisten kansansatujen värikkään ja rikkaan maailman, erään niistä kansan mielikuvituksen sepittämistä opettavaisista tarinoista, joiden langat välkehtivät tuhansin värivivahtein. Tuo näytelmä — Tamás Törökin satunäytelmä "Aivastus kukistaa valtakunnan" — opettaa elämän totuutta.

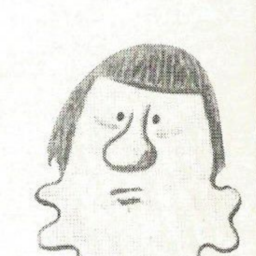
Kansansadun mielikuvitukselliset puitteet sisältävät nimittäin aina todellisuuspohjaisen ytimen. Kansa ilmaisee epätodellisissa ja ihmeellisissä tapahtumissa vertauskuvallisesti toiveensa ja totuudenrakkautensa. Kun se ei voinut niitä elämässä toteuttaa, se turvautui sadun mielikuvitukseen voidakseen harjoittaa oikeudenmukaisuutta, rangaista ja palkita — kutakin ansioittensa mukaan. Tällaisen vanhan kansansadun Tamás Török on sovittanut näytelmäksi.

Sadun juoni on seuraava: Kuningas pelkää kansan vihaa, ja päästäkseen selville, ketkä ovat hänen vihollisiaan, hän määrää, että valtakunnan jokaisen asukkaan, jokaisen hänen alamaisensa on aivastaessaan toivotettava kuninkaalle terveyttä. Hän pääseekin tarkoittamaansa tulokseen: paimen — Unkarin kansansaduissa paimenella on usein sankarin osa — ei ole halukas käskyä täyttämään. Se johtaa molempien väliseen taisteluun: kuningas heitättää uppiniskaisen paimenen villien karhujen syötäväksi, mutta paimen kesyttää karhut isovanhemmiltaan perimänsä taikahuilun sävelillä ja saapuu karhujen kera kuninkaan linnaan. Siten hän säikyttää liehittelevän ja pelkurimaisen hoviväen puolikuoliaaksi ja saa syntymään mitä koomillisimpia tilanteita.

Toiminnan jatkuessa paimen joutuu vielä usein hengenvaaraan, mutta hänen taikahuilunsa, hänen oma älykkyytensä ja yksinkertaisten kansanihmisten apu tuovat hänelle aina voiton. Hän ei lepää ennen kun on saanut palkkansa seitsemän vuoden ajalta ja myös toveriensa vaatimukset toteutetuiksi — vieläpä kaiken kukkuraksi voittanut prinsessan puolisokseen. Hän kukistaa kuninkaan ja tämä itse joutuu kaivoon, mihin hän oli käskenyt heittää paimenen tovereineen.

Tällä tavoin sadun paimenen taistelu esittää vertauskuvallisesti kansan taistelua sortajia vastaan.

Näytelmän toiminnassa on paljon hauskoja ja hilpeitä yksityiskohtia. Hoviväen kirjava joukko liehuu näyttämöllä: julma, mutta kuitenkin kansaa pelkäävä kuningas, höperö kuningatar, suloinen prinsessa, häntä ahdistava kosija — kansaa sortava ruhtinas, pelkuri sotapäällikkö ja vilkas kokkipoika. Myös pitkäpartainen oppinut esiintyy näyttämöllä jakaen neuvojaan ja ennustuksiaan.

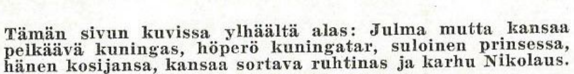

Satunäytelmä sai teatterissa kauniin ja lennokkaan esityksen. Näyttelijät esittivät osiaan innolla ja antaumuksella.

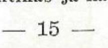
Teatterin nuorekas yleisö — valtaosaltaan 8—14-vuotiaita poikia ja tyttöjä — palkitsi näyttelijäin esitykset kiitollisin kättentaputuksin ja valtavin vihellyksin. Ei ollut epäilystäkään siitä, etteivätkö pienet katsojat olisi iloinneet ja surreet yhdessä näyttelijäin kera. Heidän mielestään paimenen viholliset olivat heidän omia vihollisiaan. Aina kun oikeuden puolesta taistelevia sankareita esittävät näyttelijät ilmestyivät näyttämölle, katsojat tervehtivät heitä voimakkain suosionosoituksin ja myrskyisin eläköönhuudoin. Paha vihollinen sen sijaan sai osakseen huikeita vihellyksiä. Ja "pahan" osaa esittävän taiteilijan mielestä nuo vihellykset olivat yhtä suuria kunnianosoituksia kuin sankarien saamat suosionosoitukset.

"Aivastus kukistaa valtakunnan"-näytelmän henkilöitä. Kuvissa ylhäältä alas: Urhea paimen, hänen sisarensa Aurora, Isoisä, Oppinut ja kokkipoika Pauli Pippurinsurvoja.

Tämän sivun kuvissa ylhäältä alas: Julma mutta kansaa pelkäävä kuningas, höperö kuningatar, suloinen prinsessa, hänen kosijansa, kansaa sortava ruhtinas ja karhu Nikolaus.

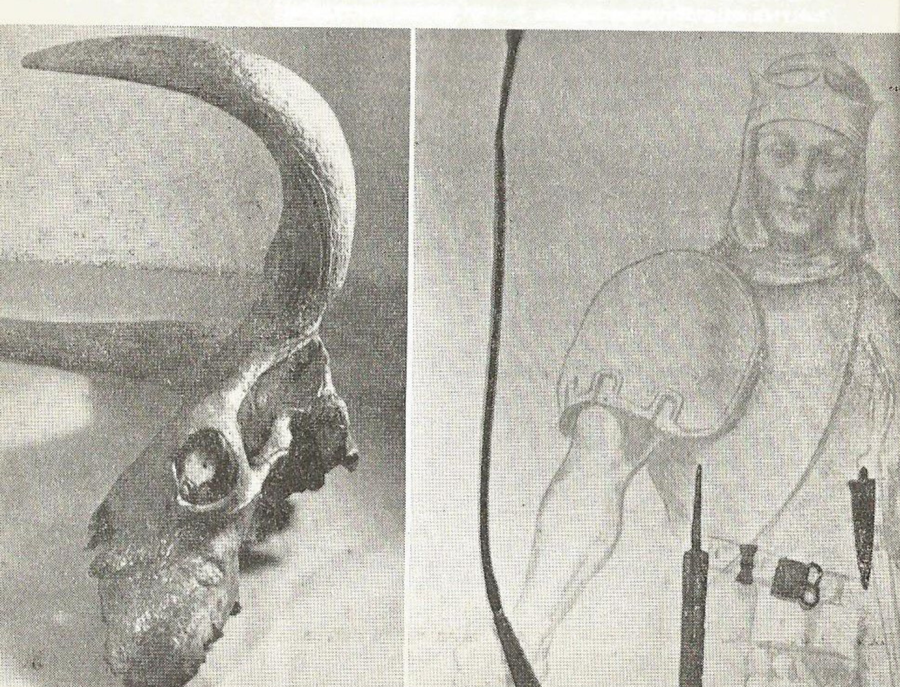
Muinaisesineitä Tonavan pohjasta

Ruoppaaja-alusten miehistöt perustaneet uuden museon Unkariin

Tonavan reiteillä nähdään siellä täällä luotaus- ja ruoppausaluksia. Isot ruoppauskauhat syventävät matalia vesiä laivakululle sopiviksi. Toisaalta ruoppaajien nostamaa soraa käytetään rakennusaineena maan suurilla rakennustyömailla. Soran ja hiekan mukana nousee muutakin, mitä Tonavan pohjaan on vuosisatojen vieriessä uponnut.

VUOSITUHANSIEN MUISTOJA TONAVAN KÄTKÖISSÄ

Tonavan pohja on valtava arkeologinen kenttä. Sen rannoille tunkeutuivat toinen toisensa jälkeen keltit, roomalaiset, slaavit, avaarit, hunnit ja unkarilaiset. Siellä vierailivat myös tataarit ja turkkilaiset. Noiden kansojen Tonavan liejuun kadottamat aseet ja tarve-asineet voisivat täyttää suuren museon. Lakkaamatta virtasi Tonavan vesi tuhansien vuosien aikana lännestä itään. Kun jokin laiva upposi — ja haaksirikkoutuneiden alusten joukossa oli myös monia aarteilla lastattuja — alus painui kaikkine lasteineen pohjaan. Ja tämä valtava kätketty vedenalainen museo rikastuu joka hetki yhä uusista esineistä, joita Tonavan kulkijat pudottavat veteen.

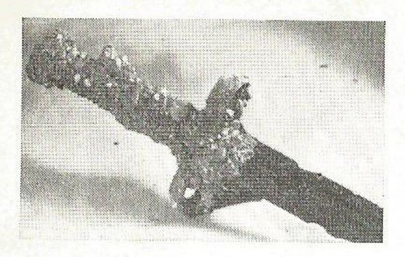
Kuvissa tällä aukealla Tonavan pohjamudasta löydettyjä esineitä, joita säilytetään jokialusten miehistöjen omassa museossa. Vasemmalla vanhoja aseita, joiden käyttöä on havainnollistettu piirroksen avulla.

KAIKKI LÖYDÖT MERIMIESTEN MUSEOLLE

Kun ruoppaajat työskentelevät, nousee niiden kauhoissa syvyyksistä yhä uusia esineitä: milloin miekka, milloin kypärä, milloin taas keihäs tai vain piippu. Joskus esine jää proomussa työskenteleviltä miehiltä huomaamatta — mutta jo hetkeä myöhemmin he keksivät jonkin toisen liejuun hauhautuneen kapineen. Ruoppaajien miehistön valppaudesta riippuu, mitä mudasta löytyy ja jää toistenkin ihmisten nähtäväksi.

Kalastajat eivät aikaisemmin tuollaisista esineistä paljoakaan välittäneet. He pitivät niitä arvottomana rojuna, eivätkä suinkaan olisi ruvenneet möyrimään mudassa sellaisen takia. Jos heidän käsiinsä sattumalta osui jokin pronssikauden koru tai kelttiläinen miekka, he saattoivat viedä sen lapsilleen leikkikaluksi. Sattui myös, että he viskasivat löytönsä muitta mutkitta takaisin Tonavaan, ettei sen takia syntyisi rettelöitä poliisin kanssa. Olisi ollut vaikea uskottavasti selittää, mistä esine oli peräisin.

Nykypäivän Unkarin työtätekevät eivät hävitä tieteellisiä arvoja, sillä he käsittävät kansantasavallan museoiden merkityksen. Kun museoon on luovutettu jokin löydetty esine, olkoonpa se sitten kypärä tai piippu — he tietävät sen siellä kuuluvan itselleen. Siksi myös ruoppaajien miehistöt perustivat museon, jolle he luovuttavat

Hopeaisilla upotuksilla koristettu miekka 12. vuosisadalta. Oikealla Hallstatt-kaudelta oleva rautakypärä.

kaikki Tonavan pohjamudasta löytämänsä esineet.

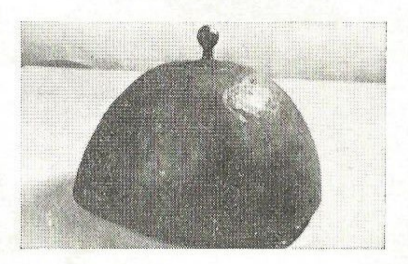
ERIKOISLAATUINEN MUSEO

Ruoppaaja-alusten miehet ovat ylpeitä museostaan — ja täydellä syyllä. Kokoelma ei vielä ole suuri, mutta sitä omalaatuisempi. Sen arvoa kohottaa myös, että se on syntynyt työtätekevien omasta aloitteesta.

Kokoelmassa on jo nyt useita harvinaisuuksia. Niihin kuuluu mm. XII vuosisadalta peräisin oleva miekka, jonka kahva on somistettu hopeaisin upotuskoristein. Tieteellinen ammattikirjallisuus ei tunne ainoatakaan toista tämän kaltaista miekkaa. Toinen museon loistokappale on puisella varrella varustettu kelttiläinen keihäs. Kelttiläiset rautakeihäät sinänsä eivät ole harvinaisuuksia, mutta sellaisia, joissa puinen varsi olisi myös säilynyt, ei tunneta ainoatakaan toista. Tonavan vesi ja lieju suojelivat tämän keihään terän ruostumiselta ja estivät sen puuvarren lahoamasta. Yli 2000 vuotta se siten säilyi vahingoittumattomana.

Nagytétényn ruoppaaja-aluksen kauha nosti joen pohjasta esineen, joka muistutti lakkia. Se oli Hallstatt-kaudelta periytyvä rautakypärä, jollaisia aikaisemmin on löydetty vain yksi ainoa kappale. Myös tuo aikaisempi kypärä, joka oli paljon huonommassa kunnossa kuin nyt Tonavan pohjasta nostettu, oli löydetty Unkarista, Kisköszegistä. Sitä säilytetään nykyisin Mainzin museossa.

Tonavan rannalle rakennetaan Unkarin ensimmäistä sosialistista kaupunkia, Sztálinvárosia. Sen satamaa ruopattaessa on pohjamudista nous-

sut ylös kelttiläisiä rauta-aseita, joilla on erittäin suuri tieteellinen arvo. Ne olivat niin täydellisesti uppoutuneet liejuun, ettei ensi silmäyksellä voinut luulla niitä muiksi kuin kovettuneiksi mutamöhkäleiksi. Ruoppaajien miehistön valppauden ansiosta nämä löydöt pelastuivat tieteelle.

Pieni kokoelma saa jatkuvaa avustusta kansanvalistusministeriön museo-osastolta. Osasto hankki uudelle museolle lasikaapit esineiden säilytystä varten ja muinaisesineitä kuvaavia seinätauluja sekä varusti löydöt tarpeellisin selityksin. Se on myös toimeenpannut arkeologisia esitelmätilaisuuksia tyydyttääkseen työtätekevien tiedonjanoa. Luotausalusten ja ruoppaajien miehistöt puolestaan perustivat museon yhteyteen pienen tieteellisen kirjaston levittääkseen sillä tavalla arkeologisia tietoja työntekijäkuntansa keskuuteen.

LYHYESTI UNKARISTA

ULKOLAISTEN RAUHANPUOLUSTAJIEN KIRJEITÄ. Unkarin koko maata käsittävälle rauhanneuvostolle saapuu maailman kaikista osista kirjeitä, joita ovat kirjoittaneet Budapestissä pidettyyn Maailman Rauhanneuvoston istuntoon osallistuneet edustajat. Uuden-Seelannin edustajan Bill Pearsonin Lontoosta kirjoittaman kirjeen, eräs osa kuuluu seuraavasti: "On epäilemätöntä, että tämä neuvottelu oli sangen tuloksellinen ja että sen kautta rauhan asia on suuressa määrin voimistunut. Palatessani kotimaahani kerron kansalleni Teidän onnellisesta elämästänne ja vieraanvaraisuudestanne. Kiitän lapsilta ja työläisiltä saamistani kirjeistä, jotka tulen toimittamaan edelleen Uuden-Seelannin rauhanneuvostolle . . ."

Bulgarian rauhankomitean puheenjohtaja Georgi Nadzsakov ja pääsihteeri Trajána Nenova kirjoittavat: "Ystävällinen vastaanotto, joka tuli Bulgarian rauhanliikkeen edustajien osaksi, on uusi ilmaus demokraattisten Unkarin ja Bulgarian kansojen keskeisestä murtumattomasta ystävyydestä sekä sydämellisestä kosketuksesta, joka yhdistää rauhankomiteoitamme".

AJKAN HIILIKESKUKSEN UUDET RAKENNUSTYÖT. Ajkan hiilikeskuksessa Länsi-Unkarissa valmistui kesäkuun aikana uusi muuntaja-asema. Sinne rakennetaan useampikerroksista nykyaikaista hiililajittelimoa ja 12 kilometrin pituista teräsköysirataa. Kolmen toistensa läheisyydessä sijaitsevan kaivoksen — Ajkacsingerin, Csékutin ja Padragin — hiili tullaan kuljettamaan köysirataa pitkin hiililajittelimoon. Ihmistyövoimaa tullaan tuskin tarvitsemaan täällä, koneet suorittavat hiilen lajittelun ja liikuttelun. Hiililajittelimon ja -murskaamon perustatyöt päätettiin viime vuoden lopussa. Rakentaminen tapahtuu nopeaa vauhtia, koska myös läheisyydessä olevien kaivosten tuotantokykyä lisätään suuresti.

JALOJEN VIINIEN KYPSYMISAIKAA LYHENNETÄÄN ULTRA-ÄÄNIKÄSITTELYLLÄ. Viininviljelyn Tutkimuslaitoksessa on suoritettu kokeita jalojen viinien pitkän kypsymisajan lyhentämiseksi. Tähänastiset kokeet osoittavat, että viinien, viinojen ja konjakin kypsymisaikaa voidaan lyhentää ultra-äänikäsittelyllä ja säilyttää samalla täydellisesti maku, voima ja tuoksu. Menetelmän olemus on siinä, että juomaan johdetaan väreilyluvulta'an ääniväreilyä alempia tai korkeampia sähköaaltoja. Kuten eräät kemialliset prosessit, myös kypsymisprosessi nopeutuu määrätyn väreilyluvun vallitessa. Ultra-äänikäsittelyllä kypsyttämisaikaa voidaan lyhentää melkein puoleen.

SYYSKUUSSA ESITELLÄÄN 200 UUTTA KENKÄMALLIA. Unkarilaiset kenkäalan suunnittelijat ovat lukuisten tšekkoslovakialaisten ammattimiesten kanssa yhteistoiminnassa valmistautuneet järjestämään syyskauden alussa suuren kenkäesittelyn. Ostava yleisö voi tutustua kenkätehtaiden vuoden 1954 tuotannon lähes 200 uuteen malliin.

50 ERI LAJIA VEHNÄLEIPÄÄ. Unkarin leipäteollisuus on valmistanut tähän saakka 28 lajia vehnäleipää. Valikoimaa laajennetaan nyt. Lähiaikoina kuluttajat voivat valita 50 vehnäleipälaadun joukosta.

Kronikkaa seurassa tapahtuneesta

MINISTERI DÖMÖTÖR ja lähetystöavustaja Keszthelyi vierailivat Tampereella elokuun kuudentena päivänä Suomi—Unkari Seuran paikallisen osaston vieraina. Osaston toimihenkilöiden opastamina vieraat tutustuivat kaupungin nähtävyyksiin, joista erikoisesti Lenin-museo viehätti katselijoita. Osaston toimesta järjestettiin Hotelli Tammeriin lehdistön edustajille tiedoitustilaisuus, jossa ministeri Dömötör selosti veljeskansamme elämää ja vastasi tehtyihin kysymyksiin.

LÄÄKÄRIN VOITTO-elokuvan esitys Helsingissä. Suomi—Unkari Seuran toimesta järjestettiin elokuun 22 päivänä elokuvateatteri Capitolissa kuuluisan unkarilaisen lääkärin ja tiedemiehen Ignac Semmelweisin elämää kuvaavan filmin kutsuvierasesitys. Salintäyteinen yleisö seurasi mielenkiinnolla erinomaista unkarilaista elokuvaa.

AUTORETKI ESPOON KOLMIRANTAAN. Syyskuun toisena päivänä Suomi—Unkari Seura järjesti hauskan autoretken Espoon Kolmirantaan Lomaliiton kesänviettomajalle Lepolammille. Matkalle lähti neljä autobussia täynnä seuran jäseniä ja ystäviä. Perillä suorittivat ohjelmaa "Hiilipojat" seuran järjestelytoimikunnan puheenjohtajan Lasse Kuuselan johdolla. Saunomisen ja uinnin lomassa järjestettiin ilotulitus, laulettiin ja paistettiin nuotiolla makkaroita. Retkikunnan lähtiessä seuran puheenjohtaja Ele Alenius kiitti Lepolammen emäntää kestityksestä ja lahjoitti lepokodille unkarilaisia äänilevyjä. Seuraan liittyi matkalla 8 uutta jäsentä.

RVA SIRKKA LAAKSO on lahjoittanut seuralle itse valmistamansa rauhanaiheisen pitsin, jotta se arvottaisiin seuran 2. 9. järjestetyssä tilaisuudessa. Lahjaa seurasi kaunis kirje, jossa lähettäjä kiittää seuraa sen järjestämistä miellyttävistä tilaisuuksista. Kerromme asiasta lähemmin lehtemme seuraavassa numerossa.

Sihteeri.

UNKARIN RADIO

lähettää joka päivä lyhytaaltopituuksilla 25 ja 30,5 metriä suomenkielistä ohjelmaa klo 18.40 Suomen aikaa. Seuratkaa Unkarin kulttuuri- ja talouselämän tapahtumia Unkarin radion välityksellä. Keskiviikkoisin vastataan kuulijain kirjeisiin. sunnuntaisin on katsaus viikon tapahtumiin, myös toivekonsertteja järjestetään.

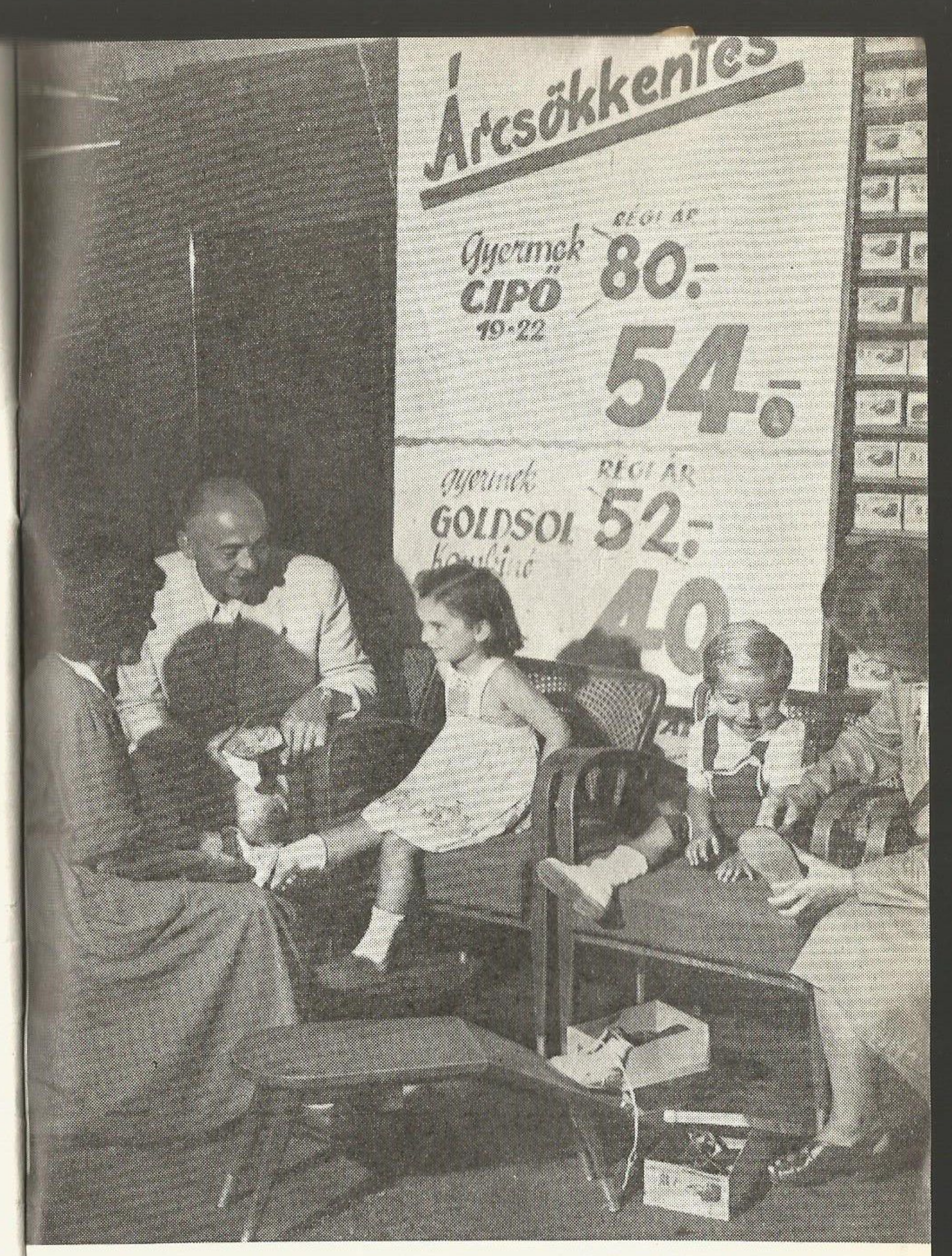
Kuulijoita pyydetään lähettämään toivomuksensa joko suoraan Unkarin radiolle os. Magyar Rádió, Budapest, Magyarország tai Suomi-Unkari Seuralle os. Mikonkatu 8 A 13 Helsinki.

Suomi-Unkari Seura

Toimisto: Mikonkatu 8 A 13, Helsinki, puh. 52 823, toimisto avoinna joka arkipäivä klo 9—17.

Puheenjohtaja: Ele Alenius, Meritullink. 32 C. 22, puh. 39 185.

Sihteeri: Toivo Salonen, Pengerk. 17 C 91, puh. 52 823 ja 72 219.

Heinäkuun alussa suoritettujen hinnanalennusten lisäksi Unkarissa ovat syyskuun 6 pnä astuneet voimaan uudet 5—33 prosentin suuruiset hinnanalennukset, jotka koskevat kaikkiaan 10.000 tavaralaatua. Kuvamme on eräästä Budapestin kenkäkaupasta heinäkuun hinnanalennusten jälkeen.